

Наталія БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО
Юлія ШУМЕЙКО
Людмила КЛИМЕНКО

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

ЧАСТИНА ДРУГА

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ
ГЕРБ
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНИЙ
ПРАПОР
УКРАЇНИ**

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика Михайла Вербицького

Слова Павла Чубинського

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Наталія Богданець-Білокаленко,
Юлія Шумейко, Людмила Клименко

«Українська мова
Буквар»
навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 6-х частинах)
Частина 2

Схвалено для використання в освітньому процесі

Київ
Видавництво «Грамота»
2023

УДК

Схвалено для використання в освітньому процесі
[рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти
від 6 грудня 2022 року (протокол № 6); рішення експертної комісії з проведення
антидискримінаційної експертизи від 5 січня 2023 року (протокол № 1)], № 2.0006–2023
у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

Умовні позначення:

— послухай;

— творче завдання;

— напиши;

— робота в парі та в групі;

— намалюй;

— поміркуй;

— для тих, хто вміє читати.

Богданець-Білоskalенко Н. І.

Українська мова. Буквар : У 6-х частинах : Частина друга :
навч. посібн. для 1 кл. закл. загальн. середн. освіти / Наталія
Богданець-Білоskalенко, Юлія Шумейко, Людмила Клименко.
— Київ : Грамота, 2023. — 40 с. : іл.

ISBN 978-966-

ISBN 978-966- (частина друга)

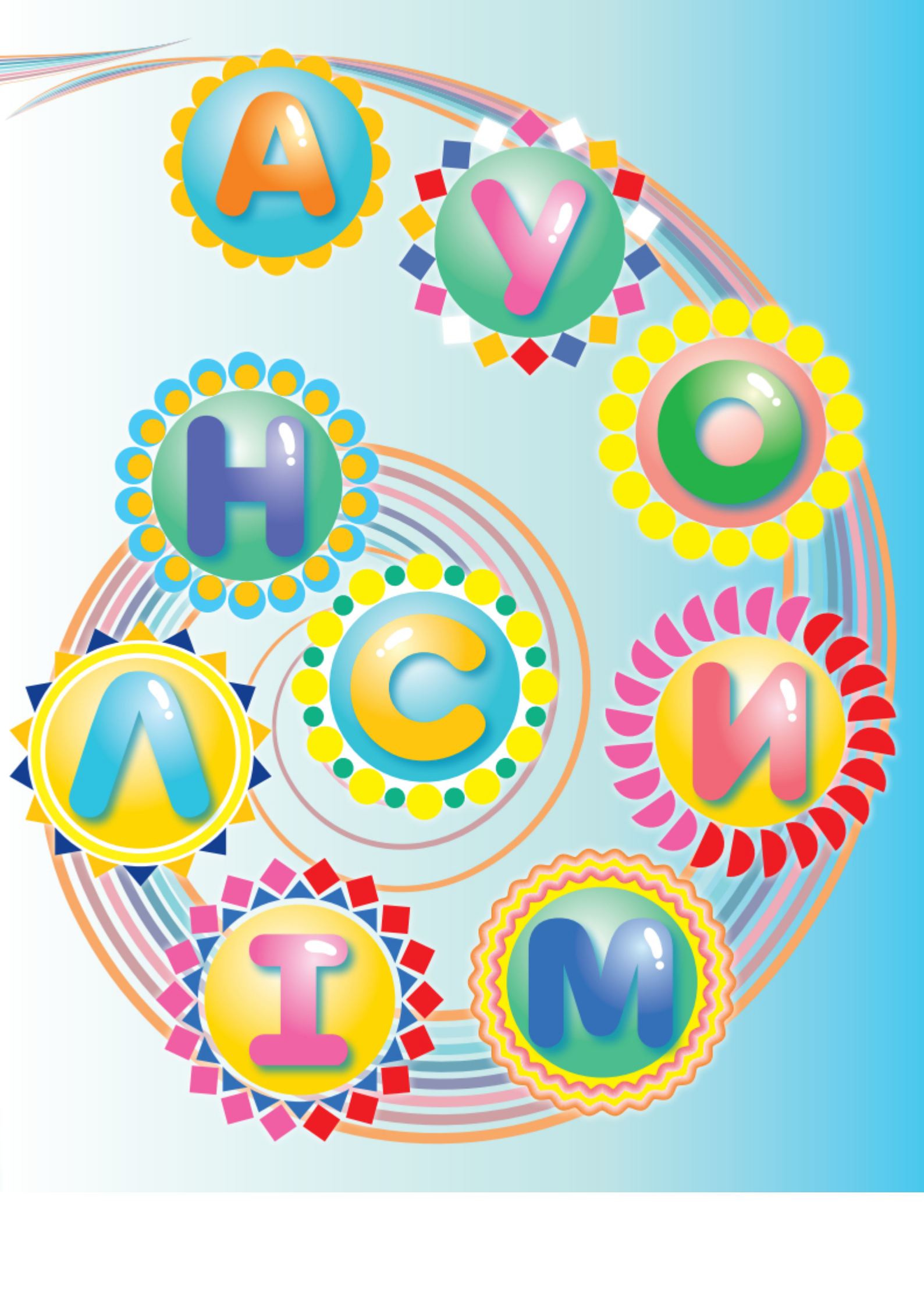
Навчальний посібник «Українська мова. Буквар» (у 6-х частинах) розроблений відповідно до Державного стандарту початкової освіти та програми колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко. Видання спрямоване на реалізацію компетентнісного підходу в освітньому процесі молодших школярів. Навчальний зміст посібника забезпечує реалізацію завдань та формування предметних і ключових компетентностей.

Для учнів, учителів, методистів і батьків.

УДК

ISBN 978- (частина друга)

© Богданець-Білоskalенко Н. І., Шумейко Ю. М.,
Клименко Л. В., 2023
© Видавництво «Грамота», 2023

А а

a A

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [а]. Назвіть їх.

Послухай вірш.

Щоб довелося мандрувати —
Піти по рідній всій землі:
У кожне місто завітати,
У кожному побувати селі, —
То навіть би за сотню років
Цього б не встигли ми зробити:
Простори в нас такі широкі,
А міст і сіл — що не злічить!

Марія Познанська

- Куди б тобі хотілося помандрувати? Розкажи.

[• | - ' | - •]

[- • -]

[- ' - | - •]

Розфарбуй листки з буквами **А, а**.

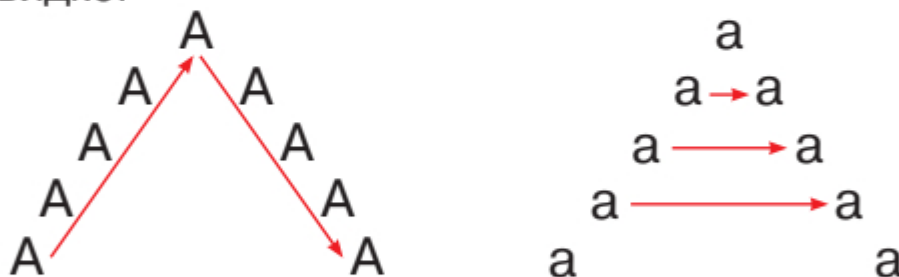

У яких предметах «заховалася» буква **а**? Розкажіть.

Викладіть букву **а** з кольорових олівців.

Прочитай букви за стрілками спочатку повільно, а потім швидко.

Добери схему до кожного малюнка. З'єднай стрілками.

• а • а •

а • • • •

• а • • • •

а • а • а •

• • • • а

Напиши за зразком.

А а А а

Напиши за зразком.

Розкажи, що відбувається на світлинах. Прочитай речення з різною інтонацією. Запиши одне речення (на вибір).

— А-а-а!

— А-а-а!

— А-а-а!

Склади речення за малюнками.

_____ , а

_____ .

_____ , а

_____ .

Назві слова за малюнками. Поміркуй, що їх об'єднує. Які ти знаєш інші професії, у назвах яких є звук [а]?

 Що об'єднує слова кожного рядка? Обведи «зайвий» об'єкт у кожному рядку.

 Розфарбуй тільки ті об'єкти, у назвах яких є звук [а].

Прочитай вірш.

А маленька наша Алла
 Рушничок на річці прала.
 Мама Аллі говорила:
 — Ти б його уже сушила!
 Але Алла тільки прала.
 Як сушить — вона не знала!

Ганна Чубач

- Назви ім'я дівчинки. Скільки разів його вжито в тексті?
- Підкресли букви **А, а** в словах.

у у

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [у]. Назвіть їх.

Послухай вірш.

Моя рідна Батьківщина
має назву Україна.
В мене й нація своя —
українець в мамі я.
Є у мене й рідна мова,
де українське кожне слово.

Олексій Довгий

- Назви́ слова зі звуком [у].
- Яке слово треба замінити, щоб розповідь у вірші була від імені дівчинки?

[• | - • -] [- • | - • | - •] [- • - | - • | - •]

Розфарбуй букви **У, у**.

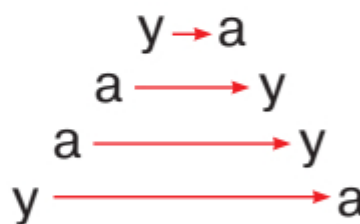
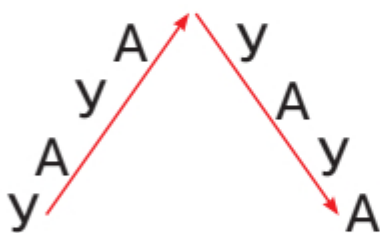
Л У й у и У Ч у У ч

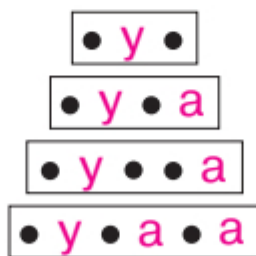
У яких об'єктах «заховалася» буква **у**? Розкажіть. Викладіть букву **у** з кубиків.

Прочитай букви за стрілками.

Добери малюнок до кожної схеми.

Напиши за зразком.

у у у у у у

Напиши за зразком.

Розкажи, що відбувається на світлинах. Прочитай речення спочатку тихо, а потім голосно. Запиши одне речення (на вибір).

— Уа-уа!

— А-у!

— У-у-у!

Прочитай речення. Склади інші речення за зразком.

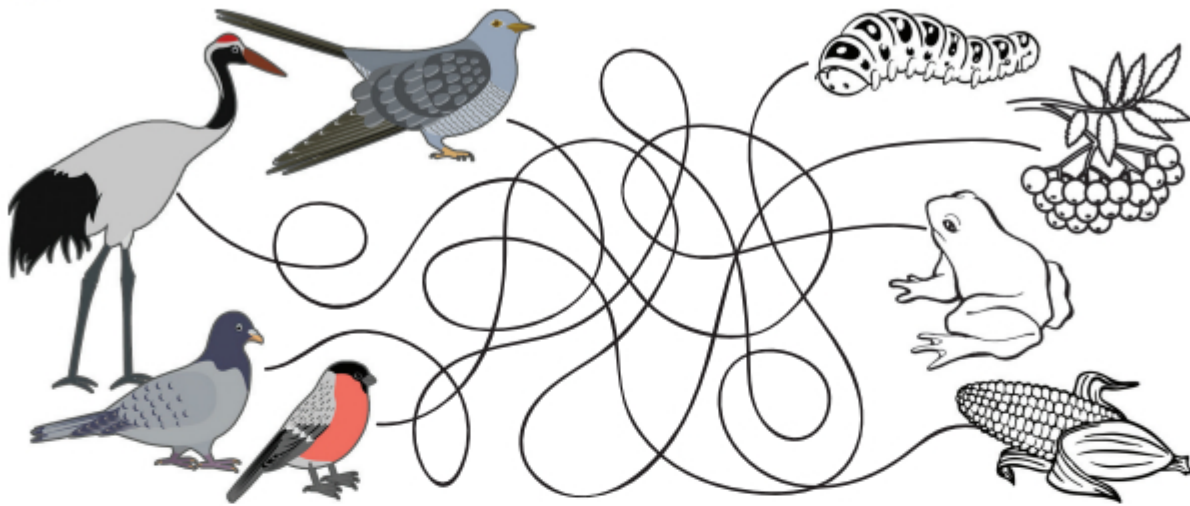
Поміркуй, якого малюнка стосується звукова схема. З'єднай стрілкою. Склади звукові схеми до інших слів. Запиши.

[- ' - | = •]

Назві зображених птахів. Дізнайся, чим вони живляться, рухаючись лініями. Які птахи відлітають у теплі краї? Розфарбуй малюнки зі звуком [у].

Прочитай вірш.

Журавлі летять, курличуть.
Шлють останнє «прощавай!»,
Літечко з собою кличуть,
Забирають в теплий край.
Ой, як жалко мені літа
І журавликів моїх!
Та не буду я тужити,
Бо весною стріну їх.

Марія Познанська

- Який настрій передає авторка вірша? Чому?
- Підкресли маленькі букви **у**. Полічи їх.

О о

о О

Розгляньте малюнок. Яким транспортом їдуть діти? Чим він відрізняється від автобуса? Назвіть слова зі звуком [о]. Складіть розповідь.

Послухай уривок із вірша.

В зоопарк ходила з татом.
Звірів бачила багато:
І ведмедя, і слона,
Бегемота-пузана,
Гомінливих мавп на гілках,
І руду пухнасту білку,
Чорну бачила пантеру,
І царя всіх звірів — лева.

Олена Денисова

- Назви́ слово, яке має два звуки [о].
- Скільки звірів згадано у вірші? Назви́ їх.

[= ´ | - - • | - •] [• | - ´ | - •] [- • | - • | - - ´ -]

Підкресли малі та великі букви **О, о**.

С О О о ф Ю Ч о О ч о ю

У яких об'єктах «заховалася» буква **о**? Розкажіть. Викладіть букву **о** зі стрічки.

Прочитай букви спочатку повільно, а потім швидко.

Оо Аа Уу

О А У У А О

а о у а о у

у а о А О У

Назві зображені об'єкти. Поміркуй, до яких малюнків подано схеми. З'єднай стрілками.

• • • • о

о • у •

Напиши за зразком.

Напиши за зразком.

Розкажи, що відбувається на світлинах. Прочитай. Напиши одне речення (на вибір).

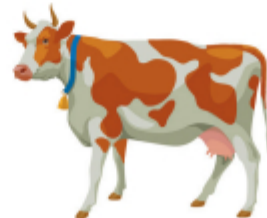
— O-o-o!

— O!

— O-o-o!

Назви слова в кожному рядку з найбільшою кількістю звуків [o]. Обведи відповідний малюнок. Склади звукові схеми до цих слів.

Назві об'єкти, які збрала Оля, а які — Олег. З'єднай лініями ці об'єкти з кошиками (за зразком).

Прочитай вірш.

Осінь запасає,
Осінь пригощає.
В кошику ґаздині —
Соковиті дині,
Ягоди калини,
Глоду й горобини.
І солодкі сливи,
І грушки звабліві,
Яблука, горіхи,
Намісто обліпихи...
Господиня осінь
Подарунки носитьь.

Наталя Карпенко

- Розкажи про дарунки осені.
- Підкресли букви **О, о** в словах.

ґаздиня — господарка.

И и

и И

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [и].
Складіть розповідь.

Послухай уривок із вірша.

Маю я велосипед!
Поспішаю уперед —
Натискаю на педалі:
Нумо, швидше!
Нумо, далі!

Олеся Овчар

- Назви слова зі звуком [и].
- Розглянь малюнок. Розкажи, хто керує велосипедом.

[- • | - • -] [- • | - • | - •] [• | - • = | - • -]

Розфарбуй маленькі букви **и** олівцем синього кольору, а великі — олівцем зеленого кольору.

И и М и и н И м И

У яких предметах «заховалася» буква **и**? Викладіть букву **и** із цеглинок Лего.

Прочитай букви за стрілками.

А → О → У → И → У → А → И → О

● Прочитай склади спочатку повільно, а потім швидко.

иа ио иу аи ои уи Иа Ио Иу Аи Ои Уи

Добери схему до кожного малюнка. З'єднай стрілками.

• и •
• и • а
• о • и •
• а • • и •

Напиши за зразком.

и и и и

И и И и и И

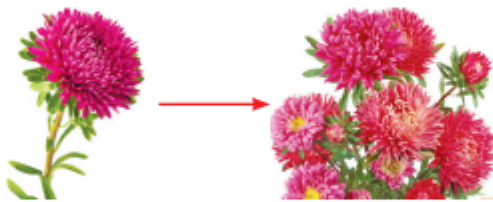
Напиши за зразком.

Назвіть зображені об'єкти одним словом (усно). До якого слова можна поставити питання **що?** Яке слово відповідає на питання **хто?**

Назвіть об'єкти за зразком «*один — багато*». Поміркуйте, у яких словах є звук [и].

Порівняй зображення тварин. Добери звукову схему до малюнків.

[- ' | - • -]

[- • | - ' -]

[- • | - - ']

✨ Пригадайте та розкажіть казку «Солом'яний бичок» за малюнками (усно).

Розфарбуй малюнки, у назвах яких є звук [и].

Прочитай вірш.

Братики-хлопці
Збирали красноголовці.
Дівчатка-сестрички
Збирали лисички.
Подружки-тонконіжки
Збирали сиріжки.
Хлоп'ята-малюки
Збирали маслюки.
Дівчатка дрібненькі
Збирали опеньки.
Діди та баби
Брали білі гриби.

Анатолій Камінчук

- Назви гриби, які збирали в лісі.
- Підкресли букву **и** в словах.

М м

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [м]. Складіть розповідь.

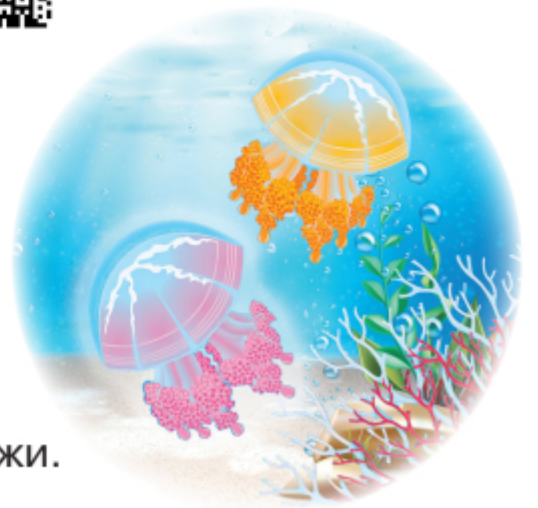
Послухай вірш.

В морі цар Нептун живе.
Дуже любить він желе.
Це желе із бахромою
Плава у воді за мною.
Гарне і прозоре диво
Так пече, немов кропива.
Ви вже здогадались, друзі,
Не желе це, а медузи.

Віра Паронова

- Назви́ слова зі звуком [м].
- Хто такий цар Нептун? Розкажи.

[- • -]

[- • | - •]

[- • -]

Розфарбуй частини пазлів із буквою **м**.

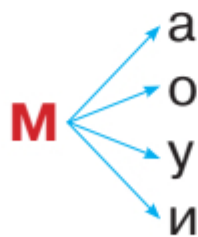

У яких об'єктах «заховалася» буква **м**? Розкажіть. Викаладіть букву **м** із гудзиків.

А Б В Прочитай склади спочатку повільно, а потім швидко.

ма му
мо ми

ом им
ум ам

Напиши за зразком.

М М М М М М

Напиши за зразком.

Розкажи, що відбувається на світлинах. Прочитай. Яке речення треба читати голосно? Запиши одне речення (на вибір).

— Му-у-у!

— Ам-ам.

Порівняй зображені об'єкти. Назви їх одним словом. Розкажи, чим вони відрізняються. Запиши звукову схему до слова.

Склади речення за малюнками та схемами.

Мамо, _____ !

У мами _____ .

Прочитай текст.

Оля і Ліда побачили, як Петро допомагає мамі розвішувати білизну. Оля сказала подрузі:

- І я сьогодні мамі допомагала.
- І я теж, — відповіла Ліда.
- Що ж ти робила?
- Тарілки витирала, і ложки, і виделки.
- А я туфлі почистила.
- Мамині? — спитала Оля.
- Ні, свої.
- Хіба ти допомогла мамі? — засміялась Оля.
- Ти ж їх для себе почистила.
- Ну то й що. Зате в мами сьогодні буде менше роботи, — сказала Ліда.

За Олегом Буценом

- Розкажи, а як ти допомагаєш мамі.
- Підкресли слова з буквами **М, м**.

і і

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [і]. Складіть розповідь.

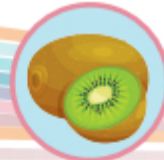
Послухай вірш.

Сіла осінь на порозі,
довгі коси розплела.
Спілі яблука на возі
до бабусі привезла.
Вітром двері відчинила:
— Дари з воза забирайте!
Павутинкою злетіла:
— Через рік мене чекайте!

Лариса Новикова

- Визнач у вірші неживі об'єкти, у назвах яких є буква *і*.
- Як поетеса описала осінь? Якою ти її уявляєш?

[́ | - • -]

[= ́ - | - •]

[= ́ | = •]

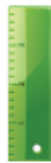

Підкресли малі та великі букви *l, i*.

Г і l и И і Ч l ь р і т

У яких предметах «заховалися» велика буква *l* та маленька буква *i*? Розкажіть. Викладіть букву *i* з монеток.

Прочитай склади спочатку повільно, а потім швидко.

ia-ai

ма-ма

му-ум

ма-му

io-oi

мо-ом

ми-им

ма-мо

iy-yi

мі-ім

ма-ам

ма-ми

Склади речення за малюнками.

i

— _____ .

i

— _____ .

Назви імена дітей за поданими буквами.

l • a •

l • • a

l • o •

l • и • a

Напиши за зразком.

Напиши за зразком.

Добери схему до кожного малюнка. З'єднай стрілкою малюнок зі схемою.

[- • -]

[- • -]

[= • -]

[= • -]

Назвіть об'єкти за зразком «один — багато» (усно). Поміркуйте, у яких словах є звук [і]. Обведіть осілих птахів.

Познач «V» мультфільми, у назвах яких є звук [і]. Розкажи, які мультфільми ти любиш дивитися.

Назві зображені предмети. Об'єднай їх за спільним значенням. З'єднай стрілками малюнок зі схемою.

$[- = \acute{\bullet} - | - \bullet]$

$[- \bullet - | - \acute{\bullet} | = \bullet -]$

$[= \bullet | - \bullet | = \acute{\bullet} | - \bullet]$

$[- \acute{\bullet} - | = \bullet]$

Прочитай вірш.

— Не вгадать тобі нізащо,
котра з іграшок найкраща!

— Знаю!

Трактор заводний!

— Зовсім ні.

— Електрична залізниця!

— Помилвся.

— Ну, тоді це — пароплав!

— Не вгадав.

— Зрозуміло: це — літак!

— Знов не так.

Добре, відповідь я дам:

та, яку зробив ти сам!

Анатолій Костецький

- Розкажи про свої улюблені іграшки.
- Підкресли назви іграшок із буквою *і*.

Л л

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звуки [л] і [л']. Складіть розповідь.

Послухай вірш.

Небеса прозорі,
мов глибінь ріки.
Падають, як зорі,
з явора листки.

А над полем нитка
дзвонить, як струна,
зажурилась квітка —
чує сніг вона.

Дмитро Павличко

- Назви слова зі звуком [л].
- Поясни слова з вірша «зажурилась квітка».

[- • - | - •]

[- • = | - •]

[- = • -]

Підкресли малі та великі букви **Л, л**.

Л ч Л л у л Н й л И

У яких об'єктах «заховалася» буква **л**? Викладіть цю букву з олівців.

Прочитай склади за стрілками.

→				
ла	ло	лу	ли	лі
↓				
ал	ол	ул	ил	іл

мла	мло	млу	
↙	↗	↙	↗
мли	млі		

Прочитай слова. Обведи слово до малюнка. Підкресли одне з двоскладових слів. Склади з ним речення (усно).

мул лом мала мило
мол лама мало мила

Напиши за зразком.

Л л л л л л

Напиши за зразком.

Прочитай речення. Підкресли та запиши імена дівчаток.

У Лоли — . У Алли — .

Лола мила , а Алла мила .

У Міли — мило. Міла мила милом.

Розфарбуй тварин, у назвах яких є звук [л]. Обведи зображення тварини, яка не живе в лісах України. Зроби звуковий аналіз цього слова.

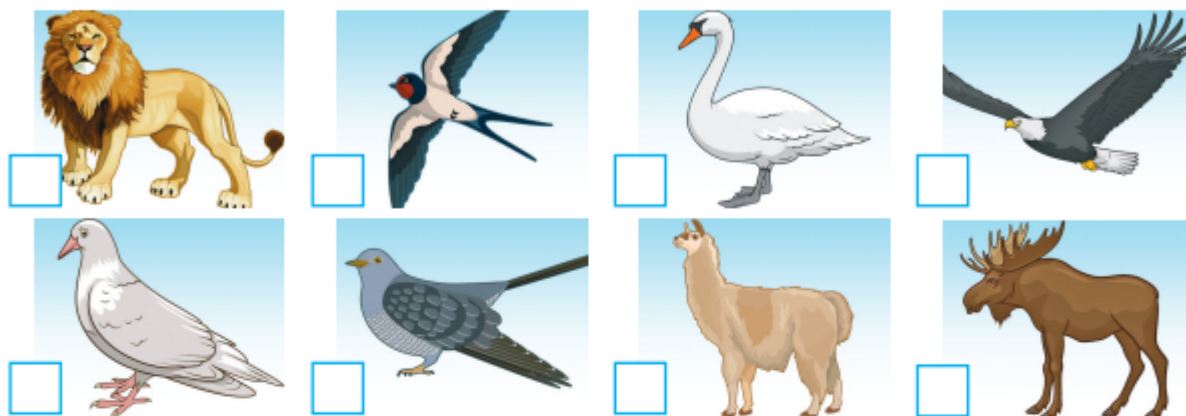
Доповни слова. Розгадай кросворд.

л	і		
л	і		
л	і		

Познач «V» об'єкти, у назвах яких є звук [л], олівцем червоного кольору, а зі звуком [л'] — олівцем синього кольору. Об'єднай малюнки у дві групи.

Добери схему до кожного малюнка. З'єднай стрілками. Назви тварин, які живуть у лісі.

[= • -]

[- • -]

Прочитай вірш.

Хвіст трубою, спритні ніжки —
Плиг із гілки на сучок! —
Носить білочка горішки
В золотий свій сундучок.
В неї й очі — мов горішки,
Кожушинка хутряна,
Гострі вушка, наче ріжки, —
У дуплі живе вона.

Грицько Бойко

- опиши білку (усно).
- Підкресли слова з буквою л.

Н Н

Нь Н

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [н]. Яким ви уявляєте НЛО? Складіть розповідь.

Послухай вірш.

У нас красивий, гарний край:
Квіти, море, річка, гай!
Рідне все: поля, діброви,
А сади які чудові!
Їх краса — це білий цвіт...
Ненька наша — Україна,
Адже ти для нас єдина!

Дмитро Гонтар

- Назви слова зі звуком [н].
- Розкажи, чим багатий наш рідний край.

[- • | - • | = ' -] [- • - | - • | - '] [- • | - ' -]

Розфарбуй намистинки з буквами **Н, н**.

У яких предметах «заховалася» буква **н**? Викладіть букву **н** із ниток.

Прочитай склади спочатку повільно, а потім швидко.

на ну но ни
ан ун ин ін

мна мно мни мні
нла нло нли нлі

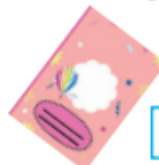

Прочитай слова. Обведи слово, що відповідає малюнку.

лин лимон манул Ніл
лан мілина малина Ліна

Познач «V» об'єкти, у назвах яких є звук [н].

Напиши за зразком.

Н Н Н Н Н Н

Напиши за зразком.

Н Н

Прочитай речення. Підкресли імена дітей. Запиши імена їхніх мам.

Ніна — мама Анни. Нонна — мама Ліни
Інна — мама Наума. Ілона — мама Аліни.

Познач «V» слова, які починаються поданими складами, олівцями відповідних кольорів.

но- на-
ни- ні-

Назви слова. Познач слова з двома звуками [н] олівцем синього кольору; зі звуком [н'] — олівцем червоного кольору; які закінчуються на звук [н] — олівцем зеленого кольору. Які слова позначено двічі?

Доповни слова. Розгадай кросворд.

н	а					
н	а					
н	а					

АБВ Прочитай текст.

Он Ніна і Ліна. У Ніни — . У Ліни — .
Ліна і Ніна _____ мамі .

- Який подарунок для мами ти можеш зробити власноруч?

АБВ Прочитай уривок із вірша.

Ще від раночку, від світаночку
Голосочок дзвенить Наталоччин!
Бо її все на світі цікавить,
І нічого вона не проґавить.

Хоче знати усе і про всіх:
Чи буває нетанучий сніг?
Чи існують домашні слони?
Куди серпень зника восени?

Чути Нату в садочку і вдома,
Бо дівчатко не знає втоми!
Всім цікаві розповідалочки
Від маленької, від Наталочки.

Наталка Сиротич

- Назвіть ім'я головної героїні тексту.
- Які питання цікавили дівчинку?
- Про що б тобі хотілося дізнатися?

С с

с С

Знайдіть на малюнку об'єкти, у назвах яких є звук [с].
Складіть розповідь.

Послухай вірш.

У вересня щедра рука.
— Заходьте! — він з двору гука.
І яблука трусить з гілок,
І сипле в портфелі сливок,
Солодкий зрива виноград —
І кожен з нас вересню рад.
Бо щедра, ой, щедра рука
У вересня-садівника.

Тамара Коломієць

- Назви слова зі звуком [с].
- Поясни, як ти розумієш словосполучення «щедра рука».

[- • | - •́ | = •]

[- • | - •́ | = •]

[- - - •́ | • -]

Підкресли малі та великі букви **С, с**.

С О с о Г н с л С й с С н

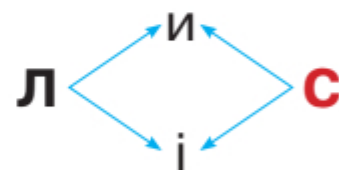
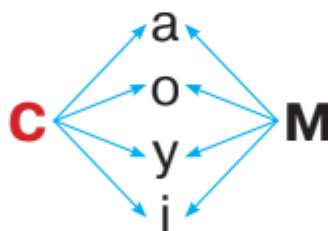
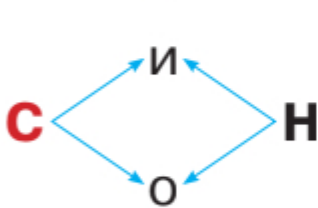
У яких предметах «заховалася» буква **с**? Викладіть букву **с** із ниток або з інших матеріалів.

Прочитай склади спочатку повільно, а потім швидко.

са	су	со	си	сі
ас	ус	ос	ис	іс

сна	сно	сни	сну	сні
сла	сло	сли	слу	слі

Прочитай слова. Обведи слово, що відповідає малюнку. Підкресли назву рослин.

оса слон сосна солома
ніс лосі ананас носила

Напиши за зразком.

С с с с с с

Напиши за зразком.

Handwriting practice lines with a sample of the letter 'C' and its stroke order.

Прочитай речення. Підкресли речення, що відповідають малюнкам. Запиши.

У мами син Соломон. Син ніс ананас. Аліса носила ананаси? Ні! Аліса носила лимони.

Blank handwriting practice lines for writing the text above.

У лісі лосі. Лиси у лісі. А слони?

Blank handwriting practice lines for writing the text above.

Доповни слова. Розгадай кросворд.

С			
С			
С			
С			

Розшифруй ребус. Розфарбуй малюнок, який є відгадкою до ребуса.

40 А

?? Що об'єднує слова кожного рядка? Познач «зайвий» об'єкт у кожному рядку.

?? Назви мультиплікаційних героїв одним словом. Пригадай їхні імена. Обведи зображення героїв, в іменах котрих є звук [с] чи [с']. До інших склади звукові схеми.

АБВ Прочитай текст.

Спить метелик-біланець,
Спить зелений стрибунець,
Спить ромашка і кульбабка,
Під листком заснула жабка.
А маленький світлячок
Не лягає на бочок:
Він засвічує ліхтарик
І чита собі букварик.

Анатолій Камінчук

- Назви тварин, яких згадано у вірші. Які з них належать до комах?
- Розкажи, що ти знаєш про світлячків.

Навчальне видання

БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО Наталія Іванівна,
ШУМЕЙКО Юлія Миколаївна,
КЛИМЕНКО Людмила Василівна

Українська мова

Буквар

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

(У 6-х частинах)

ЧАСТИНА ДРУГА

Схвалено для використання в освітньому процесі

Посібник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей».

В оформленні посібника використано матеріали з інтернет-видань,
що знаходяться у вільному доступі.

Художниця Ю. Мітченко

Редакторка Н. Забаштанська
Художнє оформлення та макет Н. Антоненко
Технічне редагування Л. Ткаченко
Комп'ютерна верстка С. Груніної
Коректорки С. Бабич, І. Барвінок

Формат 84 × 108/16
Гарнітура Прагматика С. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.
Ум. фарбовідб. . Тираж прим.
Зам. №

